

Біографічний метод

Біографічний метод — низка специфічних підходів, що використовуються у різних наукових дисциплінах і передбачають розв'язання дослідницьких завдань із залученням біографічного матеріалу.

Зміст

- 1 Історична довідка
- 2 Біографічний метод в Україні
- 3 Цитата
- 4 Література
- 5 Автор ВУЕ
- 6 Важливо!

Історична довідка

Певні методичні настанови щодо біографічного письма з'явилися та розвивалися паралельно з еволюцією жанру біографії ще з часів античності («Порівняльні життєписи» Плутарха, 1–2 ст.; «Про життя, вчення та висловлювання славетних філософів» Діогена Лаертського, 3 ст.), середньовіччя (житія святих, життєписи аскетів, ченців тощо), епохи Відродження («Життєписи найславетніших живописців, скульпторів та архітекторів» Дж. Вазарі, 16 ст.) та романтизму (метод дивінації — творчої інтуїції, вживання інтерпретатора в автора — у герменевтиці Ф. Шлейєрмахера, 18–19 ст.). У другій половині 19 ст. філософ В. Дільтей наголошував на значенні біографічного виміру для історії та всіх гуманітарних наук (наук про дух). Він аргументував це тим, що біографія (особливо автобіографія) є найвищою формою розуміння життя.

У літературознавстві біографічний метод як специфічний підхід оформився завдяки автору праці «Літературні портрети» (т. 1–3, 1836–1839) літературному критику Ш. О. Сент-Беву, який вважав, що творчість письменників нерозривно пов'язана з такими аспектами їхнього життя, як походження, віросповідання, освіта, зовнішність, статеві стосунки, фінансовий стан, слабкості характеру. На межі 19 і 20 ст. біографічний метод Ш. О. Сент-Бева розвинувся в межах культурно-історичної школи (Г. Лансон, І. А. Тен), вплинув на формування «історико-психологічного» методу Г. Брандеса. На початку 20 ст. на базі психоаналітичної методології з'явився різновид біографічного дослідження — психобіографія («Спогад дитинства Леонардо да Вінчі» З. Фрейда, 1910). У 20 ст. біографізм у літературі та філософії (М. Пруст, Ж.-П. Сартр, Р. Барт) розвивався у річищі критики біографічного методу Ш. О. Сент-Бева та інших типів біографічного

редукціонізму, зокрема психобіографії. У психології, медицині біографічний метод спрямований на вивчення і опис життя однієї людини, її переживання, уявлення. У психіатрії цей метод досліджував та застосовував К. Ясперс («Загальна психопатологія», 1913).

У соціології запровадження біографічного методу розпочалося з праці В. Томаса і Ф. Знанецького «Польський селянин в Європі та Америці» (1918–1920), в якій досліджено процеси взаємодії субкультури польських емігрантів і американського способу життя. У 1920–1940 біографічний метод широко застосовували представники Чиказької соціологічної школи. У сучасній соціології та психології різновиди біографічного методу (метод «історій життя», або «життєписів», біографічне інтерв'ю, біографічний інтерпретативний метод, усна історія, наративний аналіз тощо) — важливі інструменти, що дозволяють вивчати соціальну реальність за допомогою аналізу життєвих траєкторій індивідів або з'ясовувати роль соціальних чинників у формуванні особистості та її життєвого шляху.

Різноманітні біографічні методики використовуються в рамках широкого кола історичних досліджень (інтелектуальна біографія, колективна біографія — просопографія, довідково-енциклопедичні дослідження тощо). Біографічний метод застосовується також у міждисциплінарних персонознавчих студіях (шевченкознавстві, франкознавстві тощо). Джерелами біографічної інформації у різних дисциплінах є офіційні та особисті документи (мемуари, щоденники, записки, листування, свідчення сучасників, фото- і відеоматеріали), а також біографічні інтерв'ю, спостереження та тестування.

Біографічний метод в Україні

В «Історії літератури руської» літературознавця О. Огоновського поряд з бібліографічним аналізом вагому роль відігравав біографічний метод. Цей метод застосовував також І. Франко. За новітніх часів дослідники Інституту соціології НАН України розробили методику каузометрії та біограм, за допомогою чого здійснюють кількісний та якісний аналіз різних складників життєвого шляху особи. 1994 у Центральній науковій бібліотеці ім. В. І. Вернадського (тепер Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) створено відділ біографічних досліджень, який 1995 перетворено на Біографічних досліджень інститут. З 1996 публікується збірник наукових праць «Українська біографістика. Biographistica Ukrainica», де біографічний метод зорієнтовано на розвиток біобібліографії та створення біографічних словників, довідників тощо.

В українській історичній науці активно розвиваються напрямки «нової біографічної історії», біоісторіографії, інструментом яких є біоісторіографічний метод. В історико-антропологічних дослідженнях біографічний метод представлений у жанрі «усної історії». 2006 створено Українську асоціацію усної історії. Біографічний підхід є важливим методологічним складником досліджень представників історико-філософської школи, що сформувалася в Національному університеті «Києво-Могилянська академія»,

він також застосовується в проектах «Усна історія філософів», «Усна історія філософії» (Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Одеський національний університет імені І. І Мечникова).

Цитата

«З погляду на методу праці Брандес є учеником французів Сент-Бева і Тена. За приміром Тена він намічує собі у кожного писателя, в кожній фігурі якусь одну визначну рису характеру і, підносячи та тінюючи її, групує довкола неї інші риси. Змальована таким робом постать виходить упрощена супроти дійсності, багато деталей відпадає зовсім, інші ледве зазначаються, але зате цілість тим сильніше вбивається в нашу пам'ять. Зате Тенову доктрину, що кожний чоловік являється витвором осередка (milieu), серед котрого живе і з котрого виходить, Брандес обертає догори ногами; він показує, як великі люди силою свого генія перетворюють осередок, з котрого вийшли, з одержаних виражень і ідей силою вродженого комбінаційного дару і чуття творять зовсім нові образи, могутні імпульси для дальшого історичного розвою» (І. Франко «Юрій Брандес». Цит. за: Франко І. Я. Зібрання творів : у 50 т. Київ : Наукова думка, 1979. Т. 31. С. 382. URL: <https://www.i-franko.name/uk/LitCriticism/1899/GeorgBrandes.html>).

Література

1. Runyan W. M. Life Histories and Psychobiography: Explorations in Theory and Method. New York : Oxford University Press, 1984. 288 p.
2. Голубович І. В. Біографія: силуэт на фоні Humanities (Методологія аналізу в соціогуманитарному знанні). Одеса : ФП Фридман А. С., 2008. 372 с.
3. Merrill B., West L. Using Biographical Methods in Social Research. Los Angeles; London : SAGE, 2009. 211 p.
4. Менжулін В. І. Біографічний підхід в історико-філософському пізнанні. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія» ; Аграр Медіа груп, 2010. 455 с.
5. Оноприєнко В. І. Біографічний метод в психології і соціології // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. 2010. № 2. С. 130–136.
6. Попова Т. Н. Жизнеописание ученого-историка на перекрестке историографических традиций: теория, методология, практика. Одеса : Бондаренко М. А., 2017. 455 с.

Автор ВУЕ

Голубович І. В., Менжулін В. І.

Статус гасла: Оприлюднено

Оприлюднено: 16.10.2021